

EUGENIJUS DANILEVIČIUS

Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuva
Vytautas Magnus University, Lithuania

MOKYTOJO PAŠAUKIMAS – ATSAKAS Į ŠIUOLAIKINIUS KULTŪRINIUS GLOBALIZMO IŠŠŪKIUS

The Vocation of the Teacher – A Response
to the Contemporary Cultural Challenges of Globalism

SUMMARY

The article theoretically justifies the importance of the vocation of the teacher in the search for a response to the contemporary cultural challenges of globalization, presents the demands of society on the modern teacher, and reveals the vocation of the teacher through the synthesis of the theological and the secular vocation. This article stresses the importance of strengthening teachers' sense of personal vocation, because teachers are not only responsible for the transmission of knowledge from one generation to another, but also for the development of the conscious, compassionate, competent and cooperative citizens that today's alienated world needs. It is imperative to strengthen the link between vocation and the work of teachers because vocation humanizes the current debate on how to improve the quality of teaching.

SANTRAUKA

Straipsnyje teoriškai pagrindžiama mokytojo pašaukimo svarba, ieškant atsako į šiuolaikinius kultūrinius globalizmo iššūkius, pristatomi visuomenės keliami reikalavimai šiuolaikiniam mokytojui. Mokytojo pašaukimas atskleidžiamas teologinio ir pasaulietinio pašaukimo sintezės aspektu. Šiame straipsnyje akcentuojama, kad labai svarbu stiprinti mokytojų asmeninio pašaukimo pajautą, nes nuo šios profesijos atstovų priklauso ne tik tai, kaip žinios perduodamos iš vienos kartos į kitą, bet ir tai, ar ugdomi šiuolaikiniam susvetimėjusiam pasauliui taip reikalingi sąmoningi, užjaučiantys, kompetentingi bei bendradarbiauti linkę piliečiai. Privaloma stiprinti pašaukimo ryšį su mokytojų darbu, nes pašaukimas humanizuoja dabartines diskusijas apie tai, kaip pagerinti pedagoginio darbo kokybę.

RAKTAŽODŽIAI: mokytojo pašaukimas, globalizmo iššūkių, teologinio ir pasaulietinio pašaukimo sintezė.

KEY WORDS: the vocation of the teacher, the challenges of globalism, the synthesis of theological and secular vocations.

IVADAS

Mokytojavimas yra daugiau nei vien tik kilni ir garbinga profesija. Apibrėžiant auklėjamąją ir lavinamąją ugdymo funkciją, mokytojo profesijai priskiriamas svarbus vaidmuo, nes mokytojai ugdo jaunąją kartą. Mokytojas ir tėvai yra svarbiausi žmonės bet kurioje civilizacijoje, nes nuo jų ugdomojo darbo kokybės priklauso, koks išaugs ateities žmogus, koks bus tautos paveikslas. Teigiama, kad „geru pedagogu reikia gimti“ (Rajeckas 1999: 24). Visuomenėje nėra gausu žmonių, gimusių tapti mokytojais, ir jie ne visuomet dirba šį darbą, bet yra daug tų, kurie myli vaikus ir mėgsta mokymą(si), – jie tampa savo srities profesionalais. Pagrindinis mokytojo kvalifikacinis reikalavimas – meilė vaikams, geri mokytojo ir mokinio santykiai, meilės dialogu grįsta sąveika. Viso to turėtų siekti pedagogikos mokslas, vadovaudamasis savo principais ir didaktikos metodais.

Spartus švietimo sistemos skaitmenizavimas ir dirbtinio intelekto plėtra kelia daug iššūkių bei reikalavimų jau dirbantiems ir būsimiems pedagogams, kurie, siekdami neprarasti dvasinio ryšio su ugdytiniais ir kartu atrasti save nuolat besikeičiančio pasaulio realybėje, turi patys nuolat mokytis ir tobulėti. Šiuo metu, apibūdinant mokytojų profesionalumą, akcentuojamos jų dalykinės kompetencijos, o bendrosios kompetencijos nustumiamos į antrą planą, neįvertinant, kad dažniausiai būtent jos padeda mokytojams sukurti mokymuisi palankią psichologinę bei pedagoginę aplinką, į kurią mokiniai ateina, norėdami mokytis.

Visuomenė tikisi iš pedagogų, kad jie amortizuos šiuolaikinio laikotarpio diktuojamas tendencijas, kai nuasmeninamas mokyma(sis) bei ugdyma(sis), ir išaugins jaunąją ateities kartą, lemsiančią visų socialinių, politinių bei ekonominių permainų eigą, taip pat nustatys švietimo tendencijas, išryškindami asmeninės bendrystės kūrimo paradigmą. Šiandienos švietimas turi ne prisitaikyti, o stebėti sparčius visuomenės vystymosi pokyčius, juos inicijuoti ar koreguoti, kartu kurti tautos ateitį. Mokytojas – tai pagal pašaukimą gyvenantis žmogus, kuris žvelgia į ateitį su meile ir ruošia jai save bei kitus.

Dabartinėje švietimo ir ugdymo tikslų hierarchijos viršūnėje figūruoja technokratinis ir dalykinis mokinių rengimas, paskui eina naujos kompetencijos, būtini gyvenimo įgūdžiai, tvarumo ir įtraukimo ugdymas. Tokia tikslų hierarchija turi įtakos kūrybingų, atvirų ir kosmopolitiškų ateities žmonių ugdymui. Tai atitinka šių laikų globalizmo ideologijos diegiamą pasaulio piliečio idealą. Per ateinančius dvidešimt metų švietimo sistema susidurs su daugybe iššūkių, keliamų globalizmo, skaitmenizacijos, transhumanizmo, neurotinklų diegimo bei robotizacijos. Tačiau pagrindinis iššūkis bus ne nuolat atnaujinti visų lygių pedagogų dalykinę kompetenciją, o išlaikyti ugdomąjį meilės santykį su ugdytiniais ir išsaugoti kuriamą asmeninę sąveiką tarp ugdytojo ir ugdytinio erdvių.

Straipsnyje keliami šie probleminiai klausimai: kodėl visuomenės švietimo

sistamai tampa sunku rasti gerų mokytojų, kuratorių, ugdymo įstaigų direktorių ir juos išlaikyti? Galbūt trūksta svarbiausio dalyko – nuolatinės ir prasmingos paramos žmonėms, kurie už mažą atlyginimą dažnai psichologiškai nepa-

lankiomis aplinkybėmis diena iš dienos dirba sudėtingą pedagoginį darbą, jausdamiesi net moraliai neįvertinti? Ar mokytojo profesija kuo nors skiriasi nuo kitų, ar ji turi kažką ypatingo, dėl ko negalima jos prilyginti kitoms profesijoms?

VISUOMENĖS KELIAMĖ REIKALAVIMAI ŠIUOLAIKINIAM MOKYTOJUI

Susiduriant su globalizmo keliamais iššūkiais švietimui, „mokytojo profesija turi didelę socialinę reikšmę, o jo atsakomybė įgauna gilesnį matmenį. Dabar vykstant globaliems pokyčiams, dar labiau išryškėja istorinė mokytojo atsakomybė. Ji reiškia, kad mokytojas kartu su kitais visuomenės nariais dėl aksiologinių priežasčių, dėl savo pasirinkimų bei veiksmų galios, neatsižvelgiant į ribotas žinias, ypač apie ateities įvykius, yra atsakingas už pasaulio likimą“ (Madalin-ska-Michalak 2021: 47).

Komercializavus švietimo sistemą ir ėmus jai taikyti rinkodaros principus, uni-kali mokytojo ir mokinio sąveika redukuota į primityvų paslaugų tiekėjo ir kliento santykį. Įvykus šiems pokyčiams, šiuolaikiniam mokytojui keliami ne visa-da realiai įgyvendinami reikalavimai: jis privalo turėti profesinę kompetenciją, gebėti rinkti bei apdoroti naują informa-ciją, skaitmeninti mokymo turinį ir priimti sprendimus efektyviai veikti. Pedago-gas turi gebėti bendrauti, lengvai užmegz-ti tarpasmeninius ryšius ir daryti teigiamą įtaką aplinkiniams, būti įvaldęs dialogo ir derybų metodus. Šiuolaikinis mokytojas privalo atlikti ugdytojo, didaktiko, dia-gnostiko ir terapeuto vaidmenį. Visam tam jis turi būti tinkamai pasirengęs.

Taip pat svarbūs ir didaktiniai moky-tojo gebėjimai: mokyti ir tinkamai orga-nizuoti ugdymą, atsižvelgiant tiek į mo-kymosi teoriją, tiek į kasdieniam gyve-nimui pritaikomą praktiką; tinkamai rūpintis vaikais bei jaunimu, diagnozuoti ir padėti jauniems žmonėms spręsti problemas, socializuoti ir resocializuoti juos; per mokymo turinį daryti įtaką mo-kinių pasaulėžiūrinėms nuostatoms, for-muoti jų vertybių sistemą, kad ji atitiktų visuomenėje priimtas teisines normas. Išplėstinį mokytojo gebėjimų ir jam ke-liamų reikalavimų sąrašą galima rasti Pedagogų rengimo reglamente (2010).

Mokytojas turi būti geras pedagogas, gebantis profesiskai konsultuoti, nuo mažens mokiniams formuoti nuolatinio mokymosi įprotį, padėti jiems parengti ateities gyvenimo planus. Mokytojas pri-valo gebėti objektyviai vertinti ir tikrin-ti mokinių mokymosi pasiekimus, ana-lizuoti mokymosi nesėkmes, planuoti mokinių bei visuomenės poreikius ati-tinkančias mokymosi kryptis.

Greta dalykinio pasirengimo, šiai pro-fesijai svarbi ir etinė-moralinė sritis. Iš-skiriamos konkrečios asmeninės savybės: mandagumas, darbštumas, geros manie-ros, teisingumas, veiklos efektyvumas, tolerancija, rūpestingumas, geranorišku-

mas, santūrumas, apdairumas, pagarba mokinio asmeniniam orumui, pareigos jausmas ir atsakomybė už savo elgesį bei darbo rezultatus, vidinė darba su savimi, savo bendruomene ir tauta, moralinis sąžiningumas, stabilios moralinės nuostatos, sąmoningas tikėjimas, profesinis pareigingumas ir kt. Mokytojui labai svarbu kovoti su melu bei neteisybe, būti pilietiškam ir mylėti savo mokinius.

Pagrindinė mokytojo pareiga – parengti jaunuolius prasmingam krikščioniškajam gyvenimui. Tam reikia, kad mokytojas pažintų jauno žmogaus psichologiją ir psichiką, jo individualius poreikius, privalumus bei trūkumus, būtų draugas ir supratingas vadovas kelyje į jo ateitį. Profesionalus mokytojas-pedagogas yra labai etiškas, jam būdingas išvystytas pedagoginis talentas ir aukštas intelekto lygis. Mokytojas turi gebėti ne tik perteikti žinias bei įgūdžius, formuojančius mokinio įpročius ir elgesį, bet ir ugdyti jo charakterį, taip pat suteikti orientyrus, kaip atskirti gėrį nuo blogio.

Viena iš daugelio savybių, kuriomis turėtų pasižymėti mokytojas, yra humoro jausmas. Geram pedagogui derėtų mokėti subtiliai juokauti. Mokytojas turėtų pasižymėti pedagoginiu humoru – būti nuolat ramiai, linksmai nusiteikęs. Tokia laikysena būdinga tikrai išmintingiems žmonėms, kurie geba, pasitelkdami didelį gerumą ir vidinę šypsena, žvelgti į visas savo ir mokinių gyvenimo apraiškas. Giedra nuotaika ir linksma šypsena mokytojo veide – tai vidinės darnos ir darbo iš pašaukimo indikatoriai. Nuoširdi šypsena, džiaugsmas sklinda iš žmogaus vidaus. Mokytojas yra išsakinijęs Dievo meilėje, atsidavus-

ioje malonėje išgyvendamas nesavanau-dišką meilę artimui, išsiskiria iš paniurusios visuomenės savo nepaprastu dvasios linksmumu.

Mokytojas, kurio užduotis – parengti mokinių gyvenimui, turėtų optimistiškai žiūrėti į pasaulį. Vaikai ir jaunimas nepakenčia kartėlio, liūdesio ar demonstruojamo nelaimingumo. Gyva jauno kūno ir dvasios prigimtinė jėga, trykšanti tikėjimu, giedra viltimi ir meile, veda bręstantį žmogų į šviesią ateitį, aktyviai, kviečia jį rinktis gėrį. Jaunas žmogus instinktyviai priima tik tokį ugdytojo siūlomą egzistencinės problemos sprendimą, kuris optimistiškai kviečia siekti tobulumo. Būtent šiuo prigimtinio polinkiu į optimizmą ir linksmumą galima paaiškinti daugelio jaunų žmonių panieką prisitaikėliškumui, vidutinybei ir nepakankamumui. Jaunimas ilgisi ir ieško tokių vadovų, kurie galėtų savo visaverčio gyvenimo pavyzdžiu suteikti jiems kuo daugiau pasitikėjimo bei tikėjimo.

Mylintis, linksmas, besišypsantis mokytojas patraukia ir sudomina savo mokinius. Linksmas nusiteikimas daro ugdomąjį darbą su vaikais bei jaunimu sklandesnį. Džiugiam mokytojui geriau sekasi užmegzti betarpišką tarpasmeninį ryšį su mokiniais ir realizuoti ugdymo ar mokymo tikslus.

Tad reikia, kad mokytojo profesiją rinktųsi sveikas, linksmas žmogus, gebantis bendrauti su mokiniu ir vertinti bei gerbti jo interesus. Kartu mokytojas turi visaip stengtis sukurti ugdymui palankų santykį su mokiniu ir parengti jį prasmingam gyvenimui. Mokytojas turėtų jausti dvasinį bendrumą bei vienybę su kitais ir mylėti žmones – ši meilė sudaro mokytojo pašaukimo esmę ir yra

pasitikėjimo savimi bei sėkmės pedagoginiame darbe šaltinis. Meilė apibrėžiama kaip būseną, kurios apimtas, žmogus peržengia savo paties ribas, rūpinasi kitu, nesuinteresuotai daro ką nors dėl kito. Meilės objektas yra vidinis, dvasinis kito žmogaus turinys, jo moralinis gėris, jo, kaip dvasinės būtybės, tobulėjimas. Aktyvus mokytojo vidinis gyvenimas bei dvasinės bendrystės su mokiniu pajauta liudija stiprų atsakomybės, pareigos jausmą ir poreikį tobulėti.

Pašaukimą jaučiančiam mokytojui kiekvienas naujas mokinys yra tarsi galimybė jam pačiam tobulėti, nauja užduotis, kuriai jis turi paskirti savo asmeninį gyvenimą. Mokytojo santykius su mokiniais turi lemti meilė: mokiniai privalo jausti, kad mokytojas juos myli ir gerbia, rūpinasi jų gyvenimu bei ateitimi ir trokšta jų laimės, kad mato juos kaip būsimos tautos pagrindą, todėl nuoširdžiai aukojasi dėl jų. Laimingi gali būti tik tie mokiniai, kurie patiria mokytojų meilę mokykloje. Pedagogas, iš tiesų mylintis savo mokinius, moka jiems atleisti, jis geba ir nori juos atvesti pas Kristų.

Apibendrinant galima teigti, kad atitinkantis visus minėtus reikalavimus, net

ir iš pašaukimo dirbantis mokytojas susiduria su iššūkiu tapti nerealistiška idealiu profesionalu. Tačiau, panašiai kaip ir kitose profesijose, pasitaiko, kad mokytojais dirba ir visiškai netinkami, nepasirengę šiam darbui žmonės, o kartais, neatsižvelgiant į atitinkamus politinius ir studijuojant įgytą tinkamą išsilavinimą, mokytojas tiesiog neturi pakankamai išteklių, leidžiančių, pavyzdžiui, gilinti savo žinias, tobulinti turimas kompetencijas. Varginamas netikrumo dėl savo ir artimųjų ateities, nuolat rūpindamasis, kaip patenkinti elementarius materialius poreikius, apkrautas privalomais biurokratiniais darbais, terorizuojamas ir žeminamas mokytojas tampa mokinio priešininku ar net priešu.

Šis prieštaravimas tarp nerealiai aukštų valstybės bei visuomenės reikalavimų mokytojo kvalifikacijai ir realios šiuolaikinio mokytojo situacijos ugdymo įstaigose bei asmeninės jo charakteristikos yra akivaizdus ir sunkiai išsprendžiamas. Čia svarbus mokytojo pašaukimo fenomenas – jis galėtų padėti mažinti šį prieštaravimą, taip pat pasitarnauti kaip atsakas į globalizmo keliamus iššūkius.

MOKYTOJO PAŠAUKIMAS KAIP TEOLOGINIO IR PASAULIETINIO PAŠAUKIMO SINTEZĖ

Pati „pašaukimo“ sąvoka yra kilusi iš lotyniško žodžio *vocare*, reiškiančio „šaukti“. Tai reiškia, kad egzistuoja kitas asmuo, kuris kviečia, darydamas prielaidą, jog veiksmas visų pirma vyksta už šaukiančiojo subjekto ribų. Tad pašaukimo dimensija kuria asmens savęs peržengimo, transcendencijos galimy-

bes. Teologine prasme pašaukimas yra apibrėžiamas kaip meiliai kviečiančio visiškai laisvo Asmens Dievo ir su meile laisva valia atsakančio žmogaus tarpasmeninis „meilės dialogas“ (Jonas Paulius II 1996: 36 §).

Maceina teigia: „Kiekvienas pašaukimas yra apsprendžiamas dviejų dalykų:

būtybės prigimties ir josios gyvenimo visuomenėje. Prigimtis parengia sugebėjimus dirbti tam tikrą darbą. Gyvenimas visuomenėje juos išryškina, duoda medžiagos jiems veikti ir kreipia juos tam tikra linkme“ (Maceina 1991: 315). Taip pat ir mokytojas, atsiliepdamas į savo pašaukimą, viena vertus, turi turėti tam tikrų asmeninių savybių, ypatingų gebėjimų, reikalingų dirbant jaunosios kartos ugdymo darbą, kita vertus, jis gali realizuoti savo pašaukimą tik gyvendamas visuomenėje, dirbdamas su mokiniais. Seungho akcentuoja, kad „pašaukimo fenomenas yra vienas iš teisingiausių buvimo mokytoju prasmės apibūdinimų“ (Seungho 2023: 109).

Popiežiškoji dvasinių pašaukimų globos draugija atskleidžia giluminius pagrindinės ugdymo funkcijos auklėjimo aspektus:

Auklėjimas / ugdymas (lot. *educatio*) etimologine žodžio prasme reiškia ištraukti į paviršių (*e-ducere*) jo turimą tiesą, tai, kas yra jo širdyje, net tai, ko jis pats nežino apie save, būtent jo silpnybes ir lūkesčius, stengiantis skatinti jo atsako į pašaukimą laisvę [...]. Auklėjimas vykdomas šiomis kryptimis: savižinos, slėpinio priėmimo, mokėjimo aiškinti gyvenimą ir šaukimosi (*e-vocare*). [...] Auklėjimas – tai jauno žmogaus skatinimas pažinti save, pašaukimo charizmoje nepaliaujamai ieškoti savo tapatybės bei jo paruošimas priimti save kaip iki galo nepažįstamą slėpinį, nes „slėpinio pajautos netektis yra viena didžiausių pašaukimų krizės priežasčių“ (Popiežiškoji dvasinių pašaukimų globos draugija 1999: 35 §).

Šie auklėjimo / ugdymo aspektai koreliuoja su teologinio pašaukimo fenomenu.

Koreliuojant teologinio pašaukimo ir pagrindinės pedagogikos sąvokos ugdymo apibrėžimui, susiformuoja ryšys tarp teologinės ir pasaulietinės „pašaukimo“ sąvokų. Vykstant Europos visuomenės sekuliarizacijai ir įsigalint racionalizmui, ši sąvoka pakito tiek pašaukimo objekto, tiek subjekto požiūriu: nuo labiau dvasinio bei religinio pašaukimo gyvenime bendrąja prasme pereita prie profesinio pašaukimo, orientuoto į konkrečią darbo ar veiklos sritį. Nors teologinė pašaukimo realizavimo kryptis, siejama su antgamtinės prigimties pašaukimu tapti kunigu ar vienuoliu, iš esmės skiriasi nuo pasaulietinės prigimtinės pašaukimo krypties į profesinę, politinę, socialinę visuomeninę veiklą ar šeimos gyvenimą, vis dėlto šių pašaukimo krypčių kilmė bendra: jos abi yra kilusios iš Dievo kvietimo ir suteikia galimybę kiekvienam krikščioniui savitai realizuoti šį Dievo kvietimą, dovanojant save kitiems ir aukojant savo asmeninį gyvenimą dėl bendrojo gėrio.

Regint šią teologinio ir pasaulietinio pašaukimo sintezę, galima suformuluoti tokius mokytojo pašaukimo apibrėžimus: *Mokytojo pašaukimas – tai asmeninio buvimo dviejų laisvių meilės dialoge įbūtinimas, tarpusavyje pedagogiškai sąveikaujant ugdytojui ir ugdytiniui*. Mokytojo pašaukimas – tai meilės dialoge vykstantis „asmenybės polinkių, gebėjimų, profesinių interesų ir darbo pasaulio keliamų reikalavimų konsolidavimas“ (Danilevičius 2013: 94). Mokytojo pašaukimas yra *meilės dialogo* inspiruotas „Dievo kvietimas ir vidinis aktyvus profesinė veikla iš meilės dovanoti save visuomenei bei profesijos įprasminimo siekimas ir asmeninis profesinis kryptingumas, interesas ir motyvacija“

(Danilevičius 2008: 63). Mokytojo pašaukimas – tai kvietimas Meilės dialoge padėti jauniems žmonėms tobulėti, įgyti tam tikro dalyko žinių.

Globalizmo paveiktas švietimas ir karjeros projektavimas eliminuoja darbo dvasingumą ir profesinio pašaukimo sąvoką, pakeičia ją karjeros fenomenu, apsiribojančiu objektyviu funkcinio konkrečios profesijos aprašu ir kokybiniu efektyvumo bei naudos aspektu. Profesinio pašaukimo konceptu apeliuota į altruistinę tarnystę bendruomenei ir bendrojo gėrio kūrybą, o profesija, kaip karjera, orientuojama į beasmenius tobulumo etalonus, veikiančius nacionalinės profesinių standartų sistemos kontekste. Užuoat įsitvirtinus bendruomenėje, profesijos pasirinkimas tiesiogine to žodžio prasme reiškia galimybę kilti karjeros laiptais.

Dažnai nekreipiama dėmesio į subjektyvią mokytojo profesijos reikšmę, todėl nukenčia darbo rezultatai, pasitenkinimas, organizacinė darbuotojo iniciatyva, neužtikrinama gera jo savijauta ir asmeninė gerovė. Vienas iš subjektyvių mokytojo profesijos aspektų – pedagoginio darbo prasmės pajauta: darbinė veikla padeda siekti gyvenimo tikslo, kai tikslas apibrėžiamas kaip pastovus ir apibendrintas ketinimas altruistiškai rūpintis mokiniais bei visuomene, prisidėti prie bendrojo gėrio kūrybos. Tai leidžia pajauti savo būties ir gyvenimo prasmę. Ši prasmės pajauta palaiko psichologinę sveikatą bei asmeninę gerovę.

Hansenas siūlo „keisti mokytojų rengimo kryptį: nuo dabartinės į rinką orientuotos paslaugų teikėjo koncepcijos pereiti prie mokytojo liudytojo, pasirengusio išgirsti mokinius, rengimo koncepcijos. Pedagogikos mokslo kūrėjai turi iš naujo

pažvelgti į mokymą kaip į etinę praktiką, kurią galima traktuoti kaip gyvenimą pagal pašaukimą“ (Hansen 2021: 141).

Svarbu atkurti teologinio pašaukimo ir mokytojo pašaukimo konstruktus, padedančius įprasmingi pedagoginį darbą ar kitus – dažnai rutininis – gyvenimo vaidmenis. Profesinio pašaukimo veiksnys yra kultūriškai skatinamas, priimant sėkmingus karjeros sprendimus. Jis dažnai apibūdinamas kaip vienas iš pagrindinių giliausio psichologinio pasitenkinimo darbu veiksnių. Bendrąja prasme sąvoka „profesinis pašaukimas“ apibūdinama kaip gyvenimo tikslo ar krypties pojūtis, padedantis pasiekti žmogui asmeninį pasitenkinimą ir džiaugsmą, kurį teikia socialiai prasminga darbinė veikla. Krikščioniškame kontekste profesinis pašaukimas nurodo į Dievą, Jo kvietimą bei vedimą ir darbo dvasingumą, o pasaulietinė šio fenomeno sąvoka labiau siejama su pojūčiu, kad asmuo realizuoja turimus talentus ir patiria savirealizaciją.

Profesinis pašaukimas – tai transcendentinis Dievo kvietimas, kylantis iš raginimo besąlygiškai save dovanoti, peržengti savo egoizmą, ieškoti prasmės ir galutinio gyvenimo Tikslo. Kviečiamas asmuo suvokia, kad jo motyvacijos atlikti tam tikrą gyvenimo vaidmenį Šaltinis išorinis. Gerbiant laisvą asmens valią, paliekamas atviras klausimas, ar pašaukimo Šaltinis yra vienas, ar keli, – skirtingi žmonės gali tai suvokti įvairiai: nuo Dievo asmeninio kvietimo, prigimties ar likimo predestinacijos iki visuomenės poreikių tenkinimo. Kai kurie mokytojai nurodo kelis pašaukimo šaltinius (pvz., Dievo kvietimą ir visuomenės poreikių tenkinimą ar pan.). Taip pat svarbu įsi-

sąmoninti ir pedagoginės veiklos tikslą bei prasmingumą, atliekant konkrečių gyvenimo vaidmenį: tai leidžia tiesiogiai ar netiesiogiai pozityviai prisidėti prie bendrojo gėrio arba visuomenės gerovės kūrimo. Mokytojo ugdomasis darbas gali įsiliesti į platesnę gyvenimo tikslo bei prasmės patyrimo sistemą.

Jausmas, kad turi tikslą, yra esminis gyvenimo kokybės veiksnys. Pedagoginio darbo sritis gali tapti tikslingo gyvenimo išraiška. Asmeninį tobulėjimą, psichologinį stabilumą ir gyvenimo prasmės pajautą apimanti gerovė – nepriklausomai nuo to, kaip intensyviai patiriami hedonistiniai malonumai, – yra žmogaus vidinio dvasinio gyvenimo klestėjimo pagrindas. Gyvenimo prasmės pajauta apsaugo žmogų nuo depresijos bei nerimo ir teigiamai koreliuoja su įvairiais sveiko psichologinio funkcionavimo rodikliais, taip pat ši pajauta traktuojama kaip vienas iš pagrindinių laimės – esminio egzistencinio tikslo – šaltinių.

Dvasingumas ir religingumas padeda įveikti su pedagoginiu darbu susijusius sunkumus, kai mokytojo turima ugdymo filosofija išgyvena asmeninę krizę, kai reikia spręsti delinkventinio elgesio mokinio problemą, kai iškyla būtinybė rekonstruoti savo esamą darbo stilių, galiausiai tenka kovoti dėl savo mokyklos išlikimo. Dvasiniai ir religiniai mokytojo įsitikinimai skatina mąstyti apie tai, koks yra konkretus asmeninis Dievo planas jam. Aktyvus dvasinis bei religinis gyvenimas sudaro mokytojo moralinį pagrindą, apibrėžia mokytojo tapatybę ir teigiamai koreliuoja su pasitenkinimu pedagoginiu darbu, kurio nepatiriantys mokytojai dažnai tampa paniurę, rūsūs, ciniški ar abejingi.

Iš tikrųjų mokytojas turi būti labai energingas, ryžtingas ir turėti aiškiai apibrėžtą tikslą. Mokytojo profesija turėtų būti traktuojama kaip pašaukimas, individuali dovana ir ypatinga misija, kuriai atlikti reikia tinkamo išsilavinimo.

IŠVADOS

Svarbi pedagogikos ir mokytojo pašaukimo funkcija – ugdymas – reikalauja nuolatinio proto, širdies bei dvasios atsinaujinimo. Mokytojai ateina į šią profesiją, įkvėpti aistros padėti kitiems mokytis. Į švietimo sistemą juos vilioja tarnystės etika ir misija keisti pasaulį, prisidedant prie sėkmingų jaunimo kartų ugdymo. Geri mokytojai nuolat ieško būdų, kaip užmegzti bendražmogišką ryšį su mokiniais. Tam reikia ne tik bendravimo įgūdžių, bet ir vidinės stiprybės bei pastangų. Šiuolaikinėje pliuralistinė-

je, fragmentuotoje visuomenėje labiau nei bet kada anksčiau reikia drąsos mokytis.

Šiuolaikiniame pasaulyje vykstantys dinamiški socialiniai ir ekonominiai pokyčiai taip pat veikia ir mokytojo profesiją. Šiandienos švietimo kokybė priklauso nuo mokytojų kompetencijos, jų atsidavimo darbui bei gebėjimo kurti meilės dialogą ir santykį. Šiuo požiūriu mokytojo profesija yra viena sudėtingiausių, nes jai būdingas sunkiai prognozuojamas dinamiškumas. Taip yra todėl, kad pedagoginis darbas su vaikais bei jauni-

mu yra grįstas sudėtinga, iš anksto nenuspėjama tarpasmenine ugdytojo ir ugdytinio sąveika.

Mokytojo profesija yra patraukli ne vien galimybe perduoti sukauptas dalykinės žinias – taip pat galima save realizuoti per mokymą kaip tarnystę visuomenei, ugdant ateities kartas. Mokytojas orientuojasi į socialinius įsipareigojimus, moralinius etinius profesijos pagrindus ir savo profesiją supranta kaip altruistinę tarnystę. Tai atitinka profesinio pašaukimo kategoriją, kuri yra sudedamoji pedagogo savasties dalis, prasmės, kurią mokytojas suranda laisvai apsisprendamas, centras.

Literatūra

- Danilevičius Eugenijus. 2008. Teologinio pašaukimo suvokimo svarba profesinės veiklos įprasminimui, *Soter* 26: 59–70.
- Danilevičius Eugenijus. 2013. Profesinio pašaukimo identifikavimo kompetencijos ugdymas – asmenybės tiesos apie save pažinimo prielaida, *Logos-Vilnius* 76: 91–100.
- Hansen David. 2021. *Reimagining the Call to Teach: A Witness to Teachers and Teaching*. New York: Teachers College Press.
- Jonas Paulius II. 1996. *Pastores Dabo Vobis*. Vilnius: Aidai.
- Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministras. 2010. Pedagogų rengimo reglamentas. Prieinamas internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/litTAD/TAIS.364217/asr> [žiūrėta 2023 m. gegužės 3 d.].
- Maceina Antanas. 1991. *Tautinis auklėjimas*. Kaunas: Šviesa.
- Madalinska-Michalak Joanna. 2021. *Prawno-etyczne podstawy zawodu nauczyciela*. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.
- Popiežiškoji dvasinių pašaukimų globos draugija. 1999. *Naujieji pašaukimai naujajai Europai*. Kaunas: Bažnyčios žinios. Prieinamas internete: http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/nauji_pasaukimai.html [žiūrėta 2023 m. gegužės 15 d.].
- Rajeckas Vladas. 1999. *Pedagogika ugdymo mokslas ir menas*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
- Seungho Moon. 2023. The Call to Teach Without a “Call” to Teach, *Studies in Philosophy and Education* 42: 109–113.